

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТСТІЙКОСТІ У ПРАЦІВНИКІВ СУДУ

Шмаленко Ю. І.

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0003-0806-7907

Зуєва Л. Є.

доктор педагогічних наук, кандидат юридичних наук,
медіатор, суддя у відставці
Одеського адміністративного апеляційного суду
ORCID ID: 0000-0001-5092-3012

Цільмак О. М.

доктор юридичних наук, професор,
завідувачка кафедри психології
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0001-7348-4876

Професійна діяльність у судовій сфері характеризується високим рівнем психологічної напруженості, зумовленої значною відповідальністю за ухвалення рішень, постійним впливом стресових факторів та необхідністю ефективного управління конфліктними ситуаціями.

У статті наведено результати емпіричного дослідження психологічних механізмів формування конфліктостійкості у працівників судової системи України. Емпіричне дослідження дало змогу отримати комплексну картину досліджуваних феноменів та їх взаємозв'язків. Аналіз даних, отриманих від 72 респондентів (працівників апарату суду), показав низку важливих закономірностей, які потребують детального розгляду як з погляду їх статистичної значущості, так і з позицій теоретичного осмислення в контексті сучасних підходів до психології конфлікту та професійного стресу. Установлено статистично значущий негативний кореляційний зв'язок між стресостійкістю та конструктивною поведінкою в конфліктах, що підтверджує ключову роль управління стресом у формуванні конфліктостійкості. Виявлено парадокс самооцінки – невідповідність між суб'єктивними оцінками конфліктостійкості та об'єктивними показниками, що вказує на необхідність розвитку професійної рефлексії. Гендерний аналіз показав, що жінки оцінюють свою конфліктостійкість вище за чоловіків, що відображає соціально-культурні особливості самосприйняття. Практичні рекомендації містять розробку програм розвитку стресостійкості, корекції самосприйняття та гендерно чутливих підходів до професійного розвитку судових працівників.

Ключові слова: конфліктність, конфліктостійкість, стресостійкість, самооцінка, самосприйняття, судові працівники, психологічна стійкість, професійне вигорання, психологічний супровід, копінг-стратегії, емоційна регуляція.

Shmalenko Yu. I., Zuieva L. Ye., Tsilmak O. M. Psychological mechanisms of conflict resilience formation in court employees

Professional activity in the judicial sphere is characterized by high levels of psychological tension, resulting from significant responsibility for decision-making, constant exposure to stress factors, and the necessity for effective management of conflict situations.

This article presents the results of an empirical study examining the psychological mechanisms underlying the formation of conflict resilience among employees of Ukraine's judicial system. The empirical investigation provided a comprehensive understanding of the studied phenomena and their interrelationships. Data analysis from 72 respondents (court administrative staff) revealed several important patterns that warrant detailed examination both in terms of their statistical significance and from the perspective of theoretical interpretation within the context of contemporary approaches to conflict psychology and occupational stress. A statistically significant negative correlation was established between stress resilience and constructive behavior in

conflicts, confirming the pivotal role of stress management in developing conflict resilience. A self-assessment paradox was identified – a discrepancy between subjective evaluations of conflict resilience and objective indicators, highlighting the need for enhanced professional reflection. Gender analysis demonstrated that women rate their conflict resilience higher than men, reflecting socio-cultural characteristics of self-perception. Practical recommendations include the development of stress resilience programs, self-perception correction initiatives, and gender-sensitive approaches to professional development for judicial employees.

Keywords: conflict proneness, conflict resilience, stress resilience, self-assessment, self-perception, judicial employees, psychological resilience, professional burnout, psychological support, coping strategies, emotional regulation.

Вступ. Професійна діяльність у судовій системі належить до найбільш психологічно напружених сфер людської діяльності, що зумовлено унікальним поєднанням факторів високої соціальної відповідальності, інтенсивних міжособистісних взаємодій та необхідності ухвалення критично важливих рішень в умовах часових обмежень та емоційного тиску. Сучасні реалії функціонування судової системи України, включно з тривалим періодом реформування, змінами законодавчої бази, підвищеними суспільними очікуваннями щодо якості правосуддя та, особливо, впливом збройної агресії російської федерації, створюють додаткові виклики для психологічної стійкості працівників судових органів. У цьому контексті дослідження психологічних механізмів формування конфліктостійкості набуває не лише теоретичного, а й виключно практичного значення для забезпечення ефективності судової системи та психологічного благополуччя її працівників.

Конфліктостійкість як психологічний феномен традиційно розглядається в науковій літературі як специфічний прояв загальної психологічної стійкості особистості, що характеризується здатністю до оптимальної організації власної поведінки в складних ситуаціях соціальної взаємодії та конструктивного вирішення міжособистісних проблем. Структура конфліктостійкості є багатоконпонентною системою, що містить пізнавальний, мотиваційний, діяльнісно-поведінковий, діагностичний, саморегулювальний, емоційний та вольовий компоненти [10, с. 79]. Така багатовимірна модель підкреслює складність досліджуваного феномену та необхідність комплексного підходу до його вивчення.

Вітчизняні дослідження конфліктостійкості демонструють різноманітність підходів. І. Вахоцька підкреслює роль індивідуальних

психологічних характеристик у формуванні здатності до конструктивного управління конфліктами [2]. Б. Бортун вводить поняття конструктивної конфліктності особистості, що передбачає активне використання конфліктів для розвитку, особливо актуальне для судової сфери [1]. І. Власенко досліджує психологічні практики розвитку конфліктологічної компетентності через спеціалізовані втручання [4]. Ю. Шмаленко розкриває специфіку застосування конфліктологічних знань у юридичній практиці [12; 13].

Паралельно розвивається напрям стресостійкості. Г. Дубчак розглядає стресостійкість як комплексну якість, що формується через взаємодію когнітивних, емоційних та поведінкових компонентів [5]. І. Віденєєв аналізує її ресурсний характер та можливості розвитку [3]. О. Когут пропонує матричну модель розвитку стресостійкості [8], а О. Фінів досліджує зв'язок із психологічними захисними механізмами [11]. Л. Зуєва в роботах з підготовки суддів розкриває специфіку психологічних викликів судової влади та підходи до їх подолання [6; 7]. О. Корнева аналізує проблеми кадрового забезпечення, пов'язані з психологічним навантаженням працівників [9].

Міжнародні дослідження надають важливий контекст. Свенсон та колеги в дослідженні 1034 американських суддів виявили основні джерела стресу: важливість рішень (80 %), надмірна кількість справ (73 %), невідповідність юристів (68 %). Наслідками є втома (39 %), порушення сну (36 %), труднощі концентрації (32 %) [18]. Алл та Крокер підкреслюють системний підхід до розвитку конфліктостійкості [14]. Вут, Лі та Сю демонструють взаємозв'язок індивідуальних та системних факторів стійкості [21]. Афолабі підкреслює важливість емоційних компетенцій [15]. Про-

грама розвитку ООН (2025) визначає стійкість як здатність не лише відновлюватися, а й трансформувати умови, що породжують проблеми [20].

Незважаючи на значну кількість теоретичних та емпіричних досліджень у сфері конфліктостійкості та стресостійкості, залишається недостатньо вивченим питання специфіки психологічних механізмів формування конфліктостійкості саме в працівників судової системи України. Більшість досліджень зосереджена на загальних популяціях або представниках інших професійних груп, тоді як судові працівники мають унікальні професійні характеристики, що вимагають спеціального аналізу.

Метою дослідження є комплексний аналіз психологічних механізмів формування конфліктостійкості у працівників судової системи через вивчення взаємозв'язків між стресостійкістю, самооцінкою конфліктостійкості, об'єктивними показниками конфліктної поведінки та демографічними характеристиками респондентів.

Методи та методики дослідження. Дослідження психологічних механізмів формування конфліктостійкості у працівників суду проводилось з використанням кількісної методології на базі Одеського окружного адміністративного суду та 5-го апеляційного адміністративного суду протягом серпня – вересня 2025 року. Вибір саме цих судових установ зумовлювався їх репрезентативністю для системи адміністративного судочинства України, а також доступністю для проведення емпіричного дослідження в умовах чинного режиму роботи судових органів. У дослідженні взяли участь 72 працівники судових установ, відібрані методом суцільної вибірки серед працівників апарату суду, які виявили добровільну згоду на участь в опитуванні.

Критеріями включення до вибірки були: стаж роботи в судовій системі не менше 6 місяців, повнолітній вік, відсутність тривалих відпусток або тимчасової непрацездатності на момент проведення дослідження. Демографічна структура вибірки характеризувалась значною гендерною асиметрією з переважанням жіночої статі – 49 осіб (68 %), що

відображає загальну тенденцію фемінізації судової системи України. Вікова структура респондентів демонструє оптимальний розподіл для дослідження професійної діяльності: найбільш численними групами виявились працівники віком 26–35 років та 36–45 років – по 22 особи в кожній групі (по 30,6 %), що свідчить про участь у дослідженні працівників з достатнім професійним досвідом та сформованими поведінковими патернами.

Методологія дослідження базувалася на комплексному використанні стандартизованих психодіагностичних інструментів, адаптованих до специфіки професійної діяльності працівників судової системи. Вибір методик зумовлювався необхідністю всебічного аналізу психологічних детермінантів конфліктостійкості, включно як із суб'єктивними самооцінками, так і з об'єктивними показниками психологічних характеристик. Опитувальник конфліктних стилів Томаса – Кілманна використовувався для визначення домінантних стилів поведінки респондентів у конфліктних ситуаціях [19]. Шкала стресостійкості Коннора – Девідсона використовувалася для оцінки психологічної стійкості респондентів [16]. Шкала тривожності Спілбергера – Ханіна застосовувалася для диференційованої оцінки ситуативної та особистісної тривожності респондентів [17]. Етичні аспекти дослідження забезпечувалися дотриманням принципів добровільності участі, інформованої згоди, конфіденційності та анонімності даних. Респонденти були поінформовані про цілі дослідження, процедури збору та використання даних, їхні права як учасників дослідження. Персональні дані не збирали, всі анкети кодували номерами для забезпечення анонімності. Результати дослідження представляються лише в узагальненому вигляді без можливості ідентифікації окремих респондентів.

Результати та дискусії. Емпіричне дослідження психологічних механізмів формування конфліктостійкості у працівників судової системи дозволило отримати комплексну картину досліджуваних феноменів та їх взаємозв'язків. Аналіз даних, отриманих від 72 респондентів, показав низку важливих закономірностей, які потребують детального розгляду як з погляду

їх статистичної значущості, так і з позицій теоретичного осмислення в контексті сучасних підходів до психології конфлікту та професійного стресу.

Дослідження самооцінки конфліктостійкості показало, що працівники суду демонструють помірковану оцінку власних здібностей у сфері управління конфліктами. Середнє значення самооцінки конфліктостійкості свідчить про оцінку респондентами власної конфліктостійкості дещо нижче середнього рівня. Помірна самооцінка може інтерпретуватись двояко: з одного боку, як реалістичне усвідомлення складності конфліктних ситуацій та обмеженості власних ресурсів у їх вирішенні, з іншого – як потенційну недооцінку власних можливостей або наслідок недостатньої підготовки у сфері конфліктології.

Контрастними до результатів самооцінки є дані, отримані за допомогою об'єктивної методики визначення рівня конфліктостійкості на основі полярних якостей. Отримані результати вказують на досить високий об'єктивний рівень конфліктостійкості в досліджуваній групі. Розподіл респондентів за рівнями конфліктостійкості показав, що 45,8 % мають високий рівень, 50,0 % – середній рівень, лише 4,2 % – низький рівень, і жоден респондент не потрапив до категорії критичного рівня. Такий розподіл свідчить про загальну психологічну готовність працівників суду до конструктивної поведінки в конфліктних ситуаціях, що може бути результатом як природного професійного відбору, так і набутого досвіду роботи в судовій системі.

Аналіз стресостійкості за шкалою Коннора – Девідсона показав, що рівень стресостійкості дещо вище середнього в досліджуваній групі, що є позитивним фактором з погляду професійної адаптації працівників до складних умов судової діяльності. Розподіл за рівнями стресостійкості свідчить про загальну психологічну підготовленість працівників до професійних викликів, хоча наявність 11,1 % респондентів з рівнем стресостійкості нижче середнього та низьким вказує на потребу в цілеспрямованій роботі з підвищення стресостійкості окремих категорій персоналу.

Особливо важливими для розуміння психологічних механізмів формування конфліктос-

тійкості виявились результати кореляційного аналізу. Найбільш значущим виявився помірний негативний кореляційний зв'язок між показниками об'єктивної конфліктостійкості та стресостійкості. Отриманий результат має фундаментальне значення для розуміння психологічних детермінантів конфліктостійкості, оскільки підтверджує гіпотезу про те, що особи з вищою стресостійкістю демонструють більш конструктивну поведінку в конфліктних ситуаціях. З теоретичного боку, цей зв'язок пояснюється тим, що стресостійкість містить здатність зберігати емоційну стабільність, ясність мислення та конструктивність дій під впливом стресових факторів, що є ключовими компонентами ефективного управління конфліктними ситуаціями.

Водночас установлено слабкий негативний зв'язок між самооцінкою та об'єктивними показниками конфліктостійкості) вказує на важливу психологічну закономірність, яку можна схарактеризувати як «парадокс самооцінки». Працівники, які оцінюють свою конфліктостійкість як високу, насправді можуть демонструвати менш конструктивну поведінку в конфліктних ситуаціях. Парадокс самооцінки має кілька можливих пояснень. По-перше, воно може відображати ефект самовпевненості, коли надмірна впевненість у власних здібностях призводить до зниження самокритичності та готовності до вдосконалення. По-друге, це може бути проявом недостатньої професійної рефлексії, коли працівники не усвідомлюють складності конфліктних ситуацій та обмеженості власних стратегій їх вирішення. По-третє, такий результат узгоджується з дослідженнями когнітивних упереджень у самооцінці, зокрема з ефектом Даннінга – Крюгера, який показує, що люди з недостатньою компетентністю в певній сфері схильні переоцінювати свої здібності через неспроможність адекватно оцінити складність завдань та якість власної роботи.

Слабкий позитивний зв'язок між самооцінкою конфліктостійкості та стресостійкістю свідчить про те, що працівники з вищою стресостійкістю дещо вище оцінюють свою здатність до управління конфліктами. Хоча цей зв'язок статистично незначущий, він указує

на певну тенденцію до адекватнішого самосприйняття в респондентів з вищою психологічною стійкістю, що може пояснюватись тим, що стресостійкі особи мають кращу здатність до самоаналізу та більш реалістично оцінюють свої можливості та обмеження.

Аналіз частоти виникнення конфліктних ситуацій у професійній діяльності показав, що більшість працівників суду (69,4 %) рідко стикається з конфліктами. Лише 11,1 % відзначили частоту конфліктів раз на тиждень, 9,7 % – кілька разів на місяць, 6,9 % – кілька разів на тиждень, і тільки 2,8 % стикаються з конфліктами щодня. Така картина може мати двояку інтерпретацію. З одного боку, вона може свідчити про ефективність наявних у судовій системі механізмів запобігання та управління конфліктами, включно з чіткими процедурними правилами, ієрархічною структурою та професійною культурою. З іншого боку, низька частота конфліктів може відображати тенденцію до уникнення конфліктних ситуацій, що не завжди є конструктивним підходом, оскільки може призводити до накопичення напруження та подальшої ескалації проблем.

Гендерний аналіз виявив статистично значущі відмінності в самооцінці конфліктостійкості між чоловіками та жінками. Жінки оцінюють свою конфліктостійкість значно вище, порівняно із чоловіками. Така закономірність може відображати соціально-культурні особливості гендерних ролей та очікувань у сучасному українському суспільстві. Жінки традиційно соціалізуються як більш орієнтовані на міжособистісні стосунки, емоційну компетентність та гармонізацію взаємодії, що може формувати в них більшу впевненість у власних здібностях управління конфліктними ситуаціями. Крім того, у професійному контексті жінки можуть відчувати потребу демонструвати вищу компетентність у «м'яких навичках» як компенсацію за можливі сумніви щодо їхньої професійної спроможності в традиційно «чоловічих» сферах, якими довгий час уважалися юриспруденція та судова система.

Однак важливо зазначити, що висока самооцінка не завжди корелює з об'єктивними показниками ефективності, що підтверджу-

ється загальним парадоксом самооцінки в цьому дослідженні. Це підкреслює необхідність розробки гендерно чутливих програм розвитку конфліктостійкості, які враховували б специфіку самосприйняття та поведінкових патернів чоловіків та жінок. Для чоловіків може бути корисним підвищення впевненості у власних можливостях та розвиток навичок емоційної компетентності, тоді як для жінок важливішим може виявитися розвиток критичного самоаналізу та усвідомлення меж власної компетентності.

Порівняльний аналіз результатів нашого дослідження з міжнародними дослідженнями показує як спільні, так і специфічні риси української судової системи. Отримані результати значною мірою узгоджуються з даними масштабного американського дослідження Свенсона та його колег (2020), яке охопило 1 034 судді та виявило схожі патерни стресових факторів та їх впливу на працівників судової системи. В обох дослідженнях підтверджується критична важливість управління стресом як ключового фактору професійної ефективності та психологічного благополуччя судових працівників. Американське дослідження показало, що 80 % суддів вважають важливість та вплив рішень основним джерелом стресу, 73 % відзначають проблему великої кількості справ, а 68 % – невідповідність юристів. Серед наслідків стресу 39 % американських суддів відзначили втому після розгляду кількох справ поспіль, 36 % – порушення сну, 32 % – труднощі концентрації уваги [18].

Водночас специфіка української судової системи, особливо в умовах тривалого збройного конфлікту, соціально-політичної нестабільності та реформування судової системи, може істотно посилювати негативний вплив стресових чинників порівняно з більш стабільними правовими системами. Українські судові працівники додатково стикаються з проблемами, пов'язаними з воєнним станом, евакуацією, порушенням звичного ритму роботи, підвищеною кількістю справ, пов'язаних з воєнними діями, та загальною атмосферою невизначеності. Така ситуація підкреслює необхідність адаптації міжнародного досвіду до специфічного локального кон-

тексту при розробці програм психологічної підтримки судових працівників.

Висновки. Осмислення отриманих результатів дає змогу сформулювати декілька важливих висновків щодо психологічних механізмів формування конфліктостійкості. По-перше, підтверджується ресурсна модель стресу, згідно з якою стресостійкість є не лише здатністю витримувати негативний вплив стресорів, а й можливість перетворювати стресові ситуації на ресурси для особистісного зростання та професійного розвитку. У контексті судових працівників це означає, що високий рівень стресостійкості дає змогу не тільки зберігати емоційну стабільність та ефективність під час конфліктних ситуацій, а й використовувати ці ситуації як можливості для вдосконалення професійних навичок, поглиблення розуміння людської природи та розвитку мудрості в ухваленні рішень.

По-друге, результати підтверджують багатокomпонентну природу конфліктостійкості, яка містить не лише поведінкові та когнітивні аспекти, а й емоційну регуляцію, мотиваційні компоненти та саморефлексію. Парадокс самооцінки вказує на те, що недостатньо розвивати лише технічні навички управління конфліктами – необхідно також працювати над самосвідомістю, критичним мисленням

та здатністю до об'єктивної оцінки власних дій і їх наслідків.

По-третє, виявлені гендерні особливості підкреслюють важливість індивідуального підходу до розвитку конфліктостійкості з урахуванням соціально-культурних факторів та особистісних характеристик. Це узгоджується із сучасними тенденціями у психології, що визнають складність та багатофакторність людської поведінки і необхідність персоналізованих підходів до професійного розвитку.

Практичні імплікації отриманих результатів є багатоплановими та стосуються різних рівнів організації судової системи. На індивідуальному рівні результати вказують на необхідність приділення першочергової уваги розвитку стресостійкості як фундаментальної основи конфліктостійкості. На організаційному рівні важливим є створення як у Національній школі суддів України, так і безпосередньо в судах, системної психологічної підтримки професійного розвитку з урахуванням виявлених закономірностей, включно з програмами підвищення самосвідомості, розвитком навичок рефлексії та критичного мислення, створенням культури відкритого обговорення професійних викликів, з проведенням на постійній основі лекцій, очних тренінгів та практичних занять з психологом.

Список використаних джерел

1. Бортун Б. О. Теоретична операціоналізація поняття «конструктивна конфліктність» особистості. *Вісник післядипломної освіти : збірник наукових праць. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2020. Вип. 12 (41). С. 28–46.
2. Вахоцька І. Психологічні чинники конфліктологічної стійкості студентів. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. №76(6), С. 11–18. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-76-6-11-18>
3. Віденєєв І. О. Стресостійкість в контексті психологічних ресурсів особистості. *Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя : збірник наукових праць*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. С. 24–26.
4. Власенко І. А. Психологічні практики розвитку конфліктологічної компетентності особистості. *Габітус*. 2021. С. 58–64.
5. Дубчак Г. М. *Психологічні основи професійної стресостійкості майбутніх фахівців* : монографія Київ : Талком, 2017. 321 с.
6. Зуєва Л. Є. *Психолого-педагогічна підготовка професійних суддів у системі суддівської освіти України і Канади*. Одеса : Бондаренко М. О., 2017. 518 с.
7. Зуєва Л. Є. *Психопедагогічний супровід особистісно-професійного самовдосконалення судді*. Одеса : Бондаренко М. О., 2017. 96 с.
8. Когут О. О. Матриця розвитку стресостійкості особистості. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія 91 «Психологія»: науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, січень 2021. № 12. С. 108–113.
9. Корнева О. Проблеми кадрового забезпечення апаратів місцевих, апеляційних, вищих спеціалізованих судів України. *Теорія та практика державного управління*. 2024. № 2 (79), С. 404–420. <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-2-21>

10. Листопад О. А., Білоус Н. М. Структура і особливості конфліктостійкості як професійно необхідної якості майбутнього вчителя. *Наука і освіта* : наук.-практ. журнал. 2005. № 1–2. С. 77–79.
11. Фінів О. Я. Психозахист і стресостійкість особистості: теоретико-емпіричний ракурс. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2016. Випуск 1. С. 258–268.
12. Шмаленко Ю. І. Ефективні комунікативні стратегії в конфліктних ситуаціях. *Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір*: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф.(м. Одеса, 21 черв., 2024 р.)/за заг. ред. проф. МР Аракеяна. Одеса: НУ «ОЮА», 2024. С. 208–213. <https://doi.org/10.32837/11300.28055>
13. Шмаленко Ю. І. Конфліктологічна компетентність як базовий компонент професійної підготовки юридичного психолога. *Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи*: зб. матеріалів кругл. столу, присвяч. Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листоп. 2024 р.)/НУ» ОЮА»; за заг. ред. МР Аракеяна. Одеса : Юридика, 2025. С. 144–146. <https://doi.org/10.32837/11300.29136>
14. Aall P., Crocker C. A. Building Resilience and Social Cohesion in Conflict. *Global Policy. Special Issue: New Diplomacy for New Conflicts*. 2019. Vol. 10 (S2). P. 68–75. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12681>
15. Afolabi O. A. Indigenous Emotional Intelligence Scale: Development and validation. *Psychological Thought*, 2017. № 10(1), P. 138–154. <https://doi.org/10.5964/psyct.v10i1.184>
16. Connor K. M., & Davidson J. R. (2003). Development of a new resilience scale: the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and anxiety*, 18 (2), 76–82. <https://doi.org/10.1002/da.10113>
17. Spielberger Charles, Gorsuch, Richard, Lushene, Robert, Vagg, PR, Jacobs, Gerard. (1983). Manual for the State-Trait Anxiety Inventory (Form Y1 – Y2). *Consulting Psychologists Press*.
18. Swenson D., Bibelhausen J., Buchanan B., Shaheed D., Yetter K. (2020). Stress and Resiliency in the US Judiciary. *Journal of The Professional Lawyer*, American Bar Association.
19. Thomas Kenneth, Kilmann, Ralph. Thomas-Kilmann conflict MODE instrument. 1976. 10.1037/t02326-000.
20. UNDP. *Community-Based Resilience-Building: A UNDP Guidance Note*, United Nations Development Programme. 85 p. 2025.
21. Wut TM, Lee SW, Xu JB. Role of Organizational Resilience and Psychological Resilience in the Workplace-Internal Stakeholder Perspective. *Int J Environ Res Public Health*. 2022 Sep 19;19(18):11799. doi: 10.3390/ijerph191811799. PMID: 36142071; PMCID: PMC9517200.

References

1. Bortun, B. O. (2020). Teoretychna operatsionalizatsiia poniattia “konstruktyvna konfliktnist” osobystosti [Theoretical operationalization of the concept of “constructive conflictuality” of personality]. *Visnyk pisladyplomnoi osvity: zbirnyk naukovykh prats. Seriia “Sotsialni ta povedinkovi nauky” – Bulletin of postgraduate education: collection of scientific papers. Series “Social and behavioral sciences”*, 12 (41), 28–46. [in Ukrainian].
2. Vakhotska, I. (2023). Psykholohichni chynnyky konfliktolohichnoi stiikosti studentiv [Psychological factors of conflictological stability of students]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National University of Defense of Ukraine*, 76 (6), 11–18. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-76-6-11-18> [in Ukrainian].
3. Videniyevev, I. O. (2016). Stresostiikist v konteksti psykholohichnykh resursiv osobystosti [Stress resistance in the context of psychological resources of personality]. In *Osobystist u kryzovykh umovakh ta krytychnykh sytuatsiiakh zhyttia: zbirnyk naukovykh prats [Personality in crisis conditions and critical life situations: collection of scientific papers]* (pp. 24–26). Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka. [in Ukrainian].
4. Vlasenko, I. A. (2021). Psykholohichni praktyky rozvytku konfliktolohichnoi kompetentnosti osobystosti [Psychological practices of developing conflictological competence of personality]. *Habitus*, 58–64. [in Ukrainian].
5. Dubchak, H. M. (2017). *Psykholohichni osnovy profesiinoi stresostiikosti maibutnykh fakhivtsiv: monohrafiia* [Psychological foundations of professional stress resistance of future specialists: monograph]. Talkom. [in Ukrainian].
6. Zuieva, L. Ye. (2017a). *Psykholoho-pedahohichna pidhotovka profesiinykh suddiv u systemi suddivskoi osvity Ukrainy i Kanady* [Psychological and pedagogical training of professional judges in the system of judicial education of Ukraine and Canada]. Bondarenko M. O. [in Ukrainian].
7. Zuieva, L. Ye. (2017b). *Psykhopedahohichniy suprovod osobystisno-profesiinoho samovdoskonalennia suddi* [Psychopedagogical support of personal and professional self-improvement of a judge]. Bondarenko M. O. [in Ukrainian].
8. Kohut, O. O. (2021). Matrytsia rozvytku stresostiikosti osobystosti [Matrix of personality stress resistance development]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Seriia 91 “Psykholohiia”: naukovyi zhurnal – Scientific notes of the National University “Ostroh Academy”. Series 91 “Psychology”: scientific journal*, 12, 108–113. [in Ukrainian].

9. Korneva, O. (2024). Problemy kadrovoho zabezpechennia aparativ mistsevykh, apeliatsijnykh, vyshchyykh spetsializovanykh sudiv Ukrainy [Problems of staffing of local, appellate, higher specialized courts of Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of public administration*, 2 (79), 404–420. <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-2-21> [in Ukrainian].
10. Lystopad, O. A., & Bilous, N. M. (2005). Struktura i osoblyvosti konfliktstiiakosti yak profesiino neobkhidnoi yakosti maibutnoho vchytelia [Structure and features of conflict resistance as a professionally necessary quality of a future teacher]. *Nauka i osvita: nauk.-prakt. zhurnal – Science and education: scientific-practical journal*, 1–2, 77–79. [in Ukrainian].
11. Finiv, O. Ya. (2016). Psykhorakhyst i stresostiikist osobystosti: teoretyko-empirychnyi rakurs [Psychological defense and stress resistance of personality: theoretical and empirical perspective]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya psykholohichna – Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Psychological series*, 1, 258–268. [in Ukrainian].
12. Shmalenko, Iu. I. (2024). Efektyvni komunikativni stratehii v konfliktnykh sytuatsiiakh [Effective communication strategies in conflict situations]. In M. R. Arakelian (Ed.), *Osobystist ta suspilstvo v tsyfrovu eru: psykholohichnyi vymir: materialy IV mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Personality and society in the digital era: psychological dimension: materials of the IV international scientific and practical conference] (P. 208–213). NU “OIuA”. <https://doi.org/10.32837/11300.28055> [in Ukrainian].
13. Shmalenko, Iu. I. (2025). Konfliktolohichna kompetentnist yak bazovyi komponent profesiinoi pidhotovky yurydychnoho psykholoha [Conflictological competence as a basic component of professional training of a legal psychologist]. In M. R. Arakelian (Ed.), *Suchasna yurydychna psykholohiia: vyklyky ta perspektyvy: zbirnyk materialiv kruhloho stolu* [Modern legal psychology: challenges and prospects: collection of materials of the round table] (P. 144–146). Yurydyka. <https://doi.org/10.32837/11300.29136> [in Ukrainian].
14. Aall, P., & Crocker, C. A. (2019). Building Resilience and Social Cohesion in Conflict. *Global Policy. Special Issue: New Diplomacy for New Conflicts*, 10 (S2), 68–75. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12681> [in English].
15. Afolabi, O. A. (2017). Indigenous Emotional Intelligence Scale: Development and validation. *Psychological Thought*, 10(1), 138–154. <https://doi.org/10.5964/psyc.v10i1.184> [in English].
16. Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, 18 (2), 76–82. <https://doi.org/10.1002/da.10113> [in English].
17. Spielberger, C., Gorsuch, R., Lushene, R., Vagg, P. R., & Jacobs, G. (1983). *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory (Form Y1 – Y2)*. Consulting Psychologists Press. [in English].
18. Swenson, D., Bibelhausen, J., Buchanan, B., Shaheed, D., & Yetter, K. (2020). Stress and Resiliency in the US Judiciary. *Journal of The Professional Lawyer*, American Bar Association. [in English].
19. Thomas, K., & Kilmann, R. (1976). Thomas-Kilmann conflict MODE instrument. <https://doi.org/10.1037/t02326-000> [in English].
20. UNDP. (2025). *Community-Based Resilience-Building: A UNDP Guidance Note*. United Nations Development Programme. [in English].
21. Wut, T. M., Lee, S. W., & Xu, J. B. (2022). Role of Organizational Resilience and Psychological Resilience in the Workplace-Internal Stakeholder Perspective. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19 (18), 11799. <https://doi.org/10.3390/ijerph191811799> [in English].

Надійшла 11.08.2025

Прийнята 02.09.2025

Опублікована 15.10.2025